

Wet digitale algemene vergadering privaatrechtelijke rechtspersonen

Wet digitale algemene vergadering privaatrechtelijke rechtspersonen

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van Boek 2 en Boek 5 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten met het oog op het aanpassen van de regels inzake de digitale algemene vergadering van rechtspersonen en de regels voor digitale oproeping voor de algemene vergadering (Wet digitale algemene vergadering privaatrechtelijke rechtspersonen) (36489).**

De **voorzitter**:

Ik heropen de vergadering. Aan de orde is de behandeling van de Wet digitale algemene vergadering privaatrechtelijke rechtspersonen. De staatssecretaris was al in ons midden, maar ik heet hem opnieuw welkom voor de behandeling van deze wet. Er hebben zich aan de zijde van de Kamer vijf leden gemeld voor het leveren van inbreng.

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**:

De heer Sneller namens de fractie van D66 is daarvan de eerste. Ik wil hem het woord geven voor zijn termijn.

De heer **Sneller** (D66):

Dank, voorzitter. Ellendige verschrikkelijke situaties zoals de coronapandemie, geven ook de gelegenheid om ons systeem te testen en te zien waar gaten zitten in onze wet- en regelgeving. Door dit noodgedwongen natuurlijke experiment zagen we ook wat wel en niet werkte. Naar aanleiding van een motie van collega Van Gent mocht ik de werkgroep effectief opereren in crisissituaties voorzitten. Een van de conclusies van ons rapport over beraadslaging in de Tweede Kamer was dat digitale vergadermogelijkheden een nuttige aanvulling kunnen zijn in een crisissituatie, maar dat daar wel terughoudend mee moet worden omgegaan. De gedachtevorming tijdens dat proces neem ik ook mee naar deze wetsbehandeling.

Want ik zie zeker de mogelijkheden van vandaag de dag met betrekking tot digitaal vergaderen, maar voor de kwaliteit van de besluitvorming moet wat mij betreft fysiek vergaderen voor beursvennootschappen het uitgangspunt zijn. Dat geldt ook voor ons in de Kamer. Een van de bevindingen van de werkgroep was dat digitale beraadslagingen toch leiden tot een gebrek aan kwaliteit. Ook de Raad voor het Openbaar Bestuur kwam tot die conclusie bij het evalueren van de ervaringen in gemeenteraden. Ik citeer: "De raad acht deze manier van vergaderen met name geschikt voor bijeenkomsten met een informeel karakter. Wanneer het echter gaat om gesprek, discussie of debat heeft het digitale vergaderen een nadelige invloed op de kwaliteit daarvan." Ik zal u alle redenen waarom dat zo is besparen maar iedereen die hier in de coronatijd was, heeft dat meegemaakt. Ook in de consultatiereacties zien we dat veel terug. "De beperkte interactie is inferieur aan de fysieke vergadering", zo citeer ik de staatssecretaris zelf.

Hier komt nog bij dat de intensiteit van het afleggen van de verantwoording, wat een belangrijke functie is van de jaarvergadering, afneemt voor het bestuur maar ook voor de

accountant. Het is goed dat er in de wet randvoorwaarden zijn opgenomen die de kwaliteit van het vergaderen proberen te waarborgen. In principe moet het zo veel mogelijk alle fysieke mogelijkheden spiegelen. Ik denk dat dat een mooi uitgangspunt is, maar zoals gezegd vraag ik me af of het echt mogelijk is. Daarom is er ook het amendement op stuk nr. 9 — ik geloof dat dat inmiddels het nummer is — met collega Stultiens. Dat is er om te zorgen dat er altijd een fysieke component blijft in gewone situaties.

"Dit wetsvoorstel biedt ruimte voor maatwerk", zo citeer ik de staatssecretaris. Maar ik las toch vooral een hele wankele ondergrens voor minderheidsaandeelhouders. De staatssecretaris schrijft dat deelnemers volwaardig kunnen participeren. Mijn vraag aan hem is: kan volwaardig participeren überhaupt bij een geheel digitale vergadering? Ik zag dat ook NSC en de SP in het verslag aandacht vragen voor digitaal mindervaardigen. Er wordt door de staatssecretaris verwezen naar de inspanningsverplichting en naar het cursusaanbod voor digitale vaardigheden. Ik vraag me af wat de reikwijdte van die inspanningsverplichting is. Ik hoor daar graag meer over. Ik denk dat het cursusaanbod voor digitale vaardigheden in de samenleving in de breedte dit probleem niet gaat oplossen. Als beursvennootschappen wel willen overgaan tot een volledig digitale vergadering — dit betreft niet de jaarvergadering — is daar wat mij betreft een ruime meerderheid voor nodig, zodat ook de minderheidsaandeelhouders daar een stem in hebben.

Dan een aantal vragen aan de staatssecretaris. Hij schrijft dat hij tot de keuze om het vrij te laten en een gewone meerderheid te accepteren is gekomen vanuit respect voor de autonomie van de rechtspersoon en zijn soevereiniteit ten aanzien van interne kwesties. Ik vind dat een curieus argument, omdat ik me afvraag hoever dat argument dan gaat voor de staatssecretaris. We leggen toch allerlei verplichtingen op aan rechtspersonen, en met goede redenen? Waarom is er hier dan geen goede reden? Zijn die minderheidsbelangen niet beschermenswaardig? Is hier geen algemeen belang aan de orde met toch een rol voor de wetgever?

Voorzitter. Gisteren kregen we nog een brief van de Vereniging Effecten Uitgevende Ondernemingen. Ik citeer uit die brief: "Voor veel beursvennootschappen geldt bovendien al dat voor elke statutenwijziging een gekwalificeerde meerderheid vereist is." Welke informatie heeft de staatssecretaris hierover? Welk percentage van het totaal betreft die gekwalificeerde meerderheid?

Voor het kabinet is het voordeel voor buitenlandse aandeelhouders essentieel, of heel zwaarwegend, bij geheel digitaal vergaderen. Ik kan me er iets bij voorstellen dat dat een belang is, maar ik snap niet welk belang zij er nou bij hebben dat het geheel digitaal zou zijn en niet hybride. Ook bij een hybride vergadering vervalt de drempel tot deelname voor deze buitenlandse aandeelhouders. De argumentatie vanuit het kabinet afpellend kom ik steeds terug op de principiële kant van de soevereiniteit van de onderneming, maar ook op de kosten. Is dat dan inderdaad het enige praktische argument dat hier nog geldt?

Voorzitter. Zoals gezegd zou wat ons betreft voor een buitengewone ava een volledig digitale vergadering kunnen worden uitgeschreven, afhankelijk van de omstandigheden van het geval en de zwaarte van het onderwerp. Daarom zegt ons amendement ook dat er in een protocol of bijlage bij de statuten bepaald kan worden onder welke omstandigheden die plaats zou moeten vinden. Dat amendement sluit volgens mij ook goed aan bij de recente aanbevelingen van de OESO, die Nederland aanbeveelt om tot nadere afspraken te komen over de digitale ava in bepaalde omstandigheden.

Dan kom ik bij het tweede amendement en de tweede situatie, namelijk als er wél een noodsituatie is. Volgens mij biedt deze wet in de huidige vorm geen mogelijkheid voor een digitale ava in die noodomstandigheden als er geen statutenwijziging is geweest, en is het ook niet de uitgangssituatie als ons amendement wordt aangenomen en er wel

statutenwijziging heeft plaatsgevonden. Volgens mij zou het goed zijn om daarin te voorzien voor een volgende crisis of pandemie als er geen statutenwijziging is geweest. Wat mij betreft regelen we dat dus ook hierin. Dat is natuurlijk de argumentatie waarom de staatssecretaris die hier niet in opneemt. Hij zegt dat hij dan het staatsnoodrecht versnipperd en dat hij dat wil regelen in de Noodwet rechtspleging, die op zijn vroegst in 2025 in consultatie gaat. Nou was ik een tijdje rapporteur modernisering staatsnoodrecht. Volgens mij moeten er nog elf wetsvoorstellen naar de Kamer komen en hebben we daar nog wel wat werk te doen. Het lijkt me goed om dat hierin te regelen en het dan bijvoorbeeld in een samenloopbepaling te regelen, als de staatssecretaris of de minister daar wel mee komt.

Voorzitter. Ten slotte nog twee kleinere punten. Het eerste punt is de veiligheid tijdens aandeelhoudersvergaderingen. Voor iedereen die het gevolgd heeft, is het duidelijk dat daar verstoringen zijn geweest, die voor sommige mensen ook intimiderend waren. Zoals gezegd is dat wat mij betreft geen reden om over te gaan tot volledig digitaal vergaderen, maar zou de staatssecretaris wel kunnen reflecteren op wat er gebeurt om die veiligheid te borgen? Het laatste punt gaat over de vereniging van eigenaren, waar natuurlijk ook individuen met minder doenvermogen bij horen en waar de staatssecretaris rondom onder andere de parlementaire enquête ook zelf op heeft geflecteerd. Hoe ziet hij de inspanningsverplichting om hen in staat te stellen om wel deel te nemen?

De voorzitter:

Dank u wel. Ik stel zes interrupties voor van de zijde van de Kamer voor dit debat.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):

Naar aanleiding van de inbreng van de heer Sneller heb ik twee vragen. De eerste gaat over de ervaringen uit coronatijd. Ik herken die deels, maar ik vond zelf hybride vergaderingen heel vervelend. Ik ben dus benieuwd naar de onderbouwing waarom een volledig digitale vergadering volgens de heer Sneller meer nadelen kent dan een hybride vergadering. Dat is mijn eerste vraag. Mijn tweede vraag gaat over de versterkte meerderheid. Wat is de onderbouwing om voor een drievierdemeerderheid te kiezen, terwijl dat bijvoorbeeld ook een tweederdemeerderheid had kunnen zijn?

De heer **Sneller** (D66):

Dat zijn twee interrupties. Ten eerste is het voordeel van de hybride vergadering is dat je mensen zo veel mogelijk in staat stelt om fysiek aanwezig te zijn. Ik deel met mevrouw Van Eijk dat het suboptimaal is. Ik denk alleen dat helemaal digitaal nog suboptimaler is. Dat is de afweging. Tegelijkertijd biedt het wel de drempelverlaging voor een aantal van de argumenten die ook van de zijde van het kabinet zijn geuit. De gekwalificeerde meerderheid van drie vierde is natuurlijk deels arbitrair. Er zijn ook andere gekwalificeerde meerderheden denkbaar. In het vorige debat dat ik over corporate governance mocht doen, werd het amendement-Van Gent/Snels ingediend. Daarin kwam de drievierdemeerderheid, ook uit Boek 2, naar voren. Het leek mij mooi om daarbij aan te sluiten, maar ik ben niet getrouwd met die specifieke drempel. Daarbij kijk ik ook naar de heer Stultiens. We doen grondwetsherzieningen hier natuurlijk met tweederdemeerderheid. Daar kan ik me ook wat bij voorstellen, dus ik hoor dat graag in de inbreng van mevrouw Van Eijk straks.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan geef ik het woord aan de heer Stultiens voor zijn inbreng namens de fractie van GroenLinks-Partij van de Arbeid.

De heer **Stultiens** (GroenLinks-PvdA):

Dank, voorzitter. Na dit betoog van de heer Sneller kan ik mijn tekst met een paar minuten inkorten, want ik ben het eigenlijk met alles wat hij zei eens. Dat is niet altijd, hoor, maar bij dit wetsvoorstel wel.

We bespreken vandaag de Wet digitale algemene vergadering privaatrechtelijke rechtspersonen, die ik voor het gemak even de "wet digitale aandeelhoudersvergadering" zal noemen. Op het eerste gezicht zou je zeggen, in 2025: wie kan nou tegen digitaal vergaderen zijn? Toch is mijn fractie nog niet overtuigd van dit wetsvoorstel. Ik zal zo langslopen waar onze grote twijfels zitten. Zoals collega Sneller al aankondigde, hebben we daarom twee amendementen met hem ingediend. Deze wegen voor ons zwaar bij het eindoordeel over het wetsvoorstel.

Ons belangrijkste bezwaar tegen een volledig digitale aandeelhoudersvergadering is dat het lastiger wordt voor de aandeelhouders om het bestuur kritisch te kunnen bevragen en controleren. Zeker bij grote kwesties als klimaat, milieu, mensenrechten en arbeidsvoorwaarden, waar we nu nog veel te vaak misstanden zien, vinden wij het van groot belang dat de drempel zo laag mogelijk is en de inspraak daarmee zo goed mogelijk wordt gefaciliteerd, dat er interactie is tussen aandeelhouders en het bestuur, en dat het bestuur kritisch kan worden ondervraagd. Het gaat namelijk om grote, belangrijke beslissingen: jaarverslagen, benoemingen van bestuurders, wijzigingen in het beloningsbeleid et cetera. Daarom vindt mijn fractie, net als de Vereniging van Effectenbezitters maar ook Eumedion, dat jaarvergaderingen in principe gewoon een fysieke component moeten hebben; uiteraard, zoals de heer Sneller ook zei, noodsituaties uitgezonderd. Natuurlijk is het fijn en handig als mensen ook digitaal kunnen meedoen, maar het een sluit het ander niet uit. Een hybride vergadering combineert wat ons betreft het beste van twee werelden en is nu ook al mogelijk. Of, zoals de Tweede Kamer het zelf heeft verwoord: fysiek vergaderen moet het uitgangspunt zijn, omdat dat de beste waarborg biedt voor de kwaliteit van het democratische besluitvormingsproces.

Ons tweede bezwaar tegen het huidige wetsvoorstel gaat over mensen die digitaal minder vaardig zijn. Onze zorgen zijn dat deze mensen straks buitengesloten dreigen te worden zodra vergaderingen volledig digitaal zijn. Ook de Raad van State betwijfelt of de belangen van deze groep wel voldoende zijn gewaarborgd, want we hebben het over een grote groep mensen. Volgens het kabinet zelf beschikt een op de vijf Nederlanders over onvoldoende digitale basisvaardigheden. Het kabinet zegt over deze groep: we doen als overheid al heel veel om voldoende vaardigheden te trainen en het bestuur dient zelf inspanningen te verrichten om alle leden in staat te stellen om deel te nemen. Mijn vraag is wel: is dit nou genoeg? Hoe ver reikt deze inspanningsverplichting? Wat valt er wel onder, wat valt er niet onder? Kan de staatssecretaris een concreet voorbeeld geven, zowel als het gaat om een vereniging met leden, dus kleinschalig, maar ook om bijvoorbeeld een beursgenoteerde vennootschap met aandeelhouders? Ik maak me zorgen of dit nu genoeg gewaarborgd is voor deze groep mensen.

Ons derde bezwaar gaat over de situatie dat een meerderheidsaandeelhouder te makkelijk kan beslissen om zelf de statuten te wijzigen en daarmee tegenspraak van minderheidsaandeelhouders lastiger maakt. Daarom heeft mijn fractie, samen met de heer Sneller, gezegd: de drempel moet omhoog. We zijn inderdaad niet getrouwd met een precisiepercentage, maar we denken dat 50% te laag is. Wij zien dat er een groter draagvlak nodig moet zijn bij aandeelhouders om een vergadering volledig digitaal te maken. Graag een reactie van de staatssecretaris.

Tot slot. Wij vinden dus dat de drempel omhoog moet als het gaat om jaarlijkse aandeelhoudersvergaderingen. Tegelijkertijd zien we ook dat de drempel bij noodsituaties, bijvoorbeeld bij een pandemie, juist omlaag zou moeten. Daarom wil ik met mijn tweede amendement ervoor zorgen dat, ook als er nog geen statutaire wijziging is, in noodgevallen een digitale vergadering wel mogelijk is.

Ik kijk uit naar de appreciatie van de amendementen en ik hoop dat wij er vandaag als Kamer voor kunnen zorgen dat besturen op een laagdrempelige, fysieke manier kritisch

bevraagd kunnen blijven worden, want er is nog meer dan genoeg werk aan de winkel, zeker als het gaat om klimaat, milieu en mensenrechten. Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Stultiens, voor uw inbreng. Dan geef ik het woord aan mevrouw Van Eijk namens de fractie van de VVD.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):

Dank u wel, voorzitter. De Wet digitale algemene vergadering privaatrechtelijke rechtspersonen komt tegemoet aan de breedgedragen wens om volledig digitaal een algemene vergadering te kunnen houden. Naast het feit dat het geen verplichting wordt, maar een keuze van de rechtspersoon, biedt het wetsvoorstel ook op andere punten flexibiliteit voor de rechtspersonen over hoe zij in de toekomst hun hybride of volledig digitale algemene vergaderingen gaan houden. Daarmee krijgen privaatrechtelijke rechtspersonen de ruimte om hun interne besluitvorming af te stemmen op wat voor hen werkt. De VVD ziet belangrijke voordelen in deze wet.

Ten eerste: efficiëntie. Digitale vergaderingen besparen tijd en kosten en maken het makkelijker om op korte termijn bij elkaar te komen wanneer dat nodig is. Dat is goed voor het bestuur, goed voor de leden en goed voor de maatschappelijke slagkracht van deze organisaties. De wet sluit aan bij de digitalisering van de samenleving en maakt het rechtspersonenrecht toekomstbestendig.

Ten tweede: toegankelijkheid. Door de mogelijkheid om digitaal deel te nemen verlagen we de drempel voor participatie. Denk aan mensen die minder mobiel zijn, mensen die in het buitenland wonen of jonge ouders die 's avonds lastig van huis kunnen. Zij verdienen net zo goed een stem in het besluitvormingsproces. Dat kan de betrokkenheid en opkomst bij vergaderingen verhogen.

Ten derde: rechtszekerheid. De wet zorgt voor duidelijke juridische kaders waarbinnen digitale vergaderingen rechtsgeldig kunnen plaatsvinden, wat onduidelijkheid of geschillen voorkomt.

Ten vierde: goed voor het vestigingsklimaat. Een flexibel en modern juridisch kader is aantrekkelijk voor ondernemers, investeerders en maatschappelijke initiatiefnemers. Met deze wet versterken we onze concurrentiepositie en ons innovatief vermogen.

Ten vijfde: verlaging van de regeldruk en de regeldrukkosten. Vergaderen wordt eenvoudiger, goedkoper en efficiënter zonder onnodige juridische of administratieve rompslomp.

Voorzitter. De VVD begrijpt ook dat er zorgen zijn, bijvoorbeeld over de kwaliteit van besluitvorming tijdens digitale vergaderingen. Wordt er voldoende ruimte geboden voor inhoudelijk debat? Is er voldoende transparantie? Zijn alle deelnemers technisch in staat om deel te nemen? De VVD neemt deze zorgen serieus. Daarom pleiten wij ervoor dat organisaties zélf in hun statuten de waarborgen vastleggen voor open debat, stemprocedures en gelijke toegang. Denk aan minimale eisen voor digitale toegankelijkheid, heldere procedures voor het stellen van vragen en het voorkomen van technische uitsluiting. De wet geeft deze ruimte. Het is aan bestuurders en leden van de algemene vergadering van organisaties om daar zorgvuldig en verantwoord invulling aan te geven.

Hoewel de wet op zich geen specifieke maatregelen bevat tegen identiteitsfraude, kunnen organisaties door het implementeren van strikte identificatie- en beveiligingsmaatregelen, evenals door het gebruik van technologieën zoals gezichtsherkenning, blockchain en eHerkenning deze risico's aanzienlijk verkleinen. De VVD vindt het van groot belang dat

organisaties actief deze technologieën omarmen om de veiligheid en integriteit van digitale vergaderingen te waarborgen. Welke rol kan of moet de overheid hierin spelen? Moet de wet in de toekomst wellicht worden uitgebreid om striktere eisen te stellen aan digitale platformen en technologieën die worden gebruikt voor online vergaderingen? Denk hierbij aan de verplichting voor softwareleveranciers om fraudepreventie en authenticiteitscontrole in te bouwen in hun platforms. Graag een reactie hierop van de staatssecretaris.

Ten slotte. Tijdens de coronapandemie hebben we gezien hoe kwetsbaar het bestaande juridische kader was. We moesten tijdelijk het staatsnoodrecht en crisiswetgeving aanspreken om basiszaken als digitale besluitvorming mogelijk te maken. Met deze wetten zetten we een fundamentele stap. We brengen een tijdelijke crisismaatregel onder in reguliere wetgeving. Daarmee maken we het staatsnoodrecht weer tot wat het volgens de VVD moet zijn: een uiterst middel voor uitzonderlijke omstandigheden.

Mijn fractie is niet direct enthousiast over de twee ingediende amendementen. Er zijn verschillende perspectieven van waaruit je de wenselijkheid van de voorgestelde wijzigingen kan beoordelen, zo bleek ook uit de internetconsultatie. We wachten de appreciatie van het kabinet af alvorens hierover een definitief standpunt in te nemen.

Voorzitter, hier ga ik het in de eerste termijn bij laten.

De voorzitter:

Dank u wel. U heeft een interruptie van de heer Sneller, D66.

De heer Sneller (D66):

Ik zie een mooie open houding tegenover de amendementen na een inbreng waarin eigenlijk wordt gezegd: het wetsvoorstel is prima. Ik zoek nog even naar wat er voor de VVD nou bezwaarlijk is aan de amendementen, want alle jonge ouders, ouderen die slecht ter been zijn et cetera kunnen natuurlijk ook bij zo'n hybride vergadering aanwezig zijn.

Mevrouw Van Eijk (VVD):

Ja, mijn eerste interruptie was daarop gericht, omdat ik zelf twijfels heb over de werking van hybride vergaderingen. Ook daar zitten belangrijke nadelen aan. Het is afhankelijk van het type besluitvorming, maar het is ook aan de rechtspersoon zelf om vorm en inhoud te geven aan de manier waarop die vergaderingen plaatsvinden, om besluitvorming het beste tot haar recht te laten komen. We willen die verantwoordelijkheid nadrukkelijk bij de organisaties zelf laten liggen. We gaan ervan uit en we vertrouwen erop dat dat op een zorgvuldige en goede manier gaat plaatsvinden. Deze wet wordt geëvalueerd; er staat in de wet in ieder geval een voorstel om binnen vijf jaar te evalueren. Ik vind het heel belangrijk dat we dan op deze onderdelen nog een keer gaan toetsen: is het gegaan zoals wij denken dat het zou moeten gaan of zijn er inderdaad allerlei neveneffecten die wij onwenselijk vinden? Ik vind dat wij daar dan als Kamer op moeten reageren en dat wij deze beperking, want dat is het, niet nu al vooraf in deze wet moeten vastleggen.

De heer Sneller (D66):

Mevrouw Van Eijk noemt het een "beperking". Of is het verantwoordelijkheid nemen als wetgever voor de kwaliteit van besluitvorming, ook binnen rechtspersonen en in dit geval beursvennootschappen, waar we ook andere regels voor hebben gemaakt? Ik snap nog niet zo goed wat nou de principiële afslag is waarom de VVD zegt: dit laten we aan de rechtspersoon zelf. Want in dit antwoord hoor ik weer wat minder openheid ten aanzien van het amendement.

Mevrouw Van Eijk (VVD):

Ik wil daar echt open ingaan. Ik heb ook al die voor- en nadelen en al die argumenten gezien die door verschillende partijen vanuit verschillende perspectieven worden ingebracht.

Vervolgens kan je redeneren "we vertrouwen het niet en we zetten het op voorhand als wetgever dicht" of je geeft de ruimte, je legt die verantwoordelijkheid bij de organisaties zelf neer en je evalueert, je monitort, je volgt het, om te kijken of het inderdaad gaat werken zoals wij hopen dat het gaat werken. Het is maar net vanuit welk perspectief je het bekijkt.

De heer **Sneller** (D66):

Oké, dan gaan we de appreciatie afwachten en dan horen we het verder in de tweede termijn. Dan de gekwalificeerde meerderheid, want daar ging de tweede vraag van mevrouw Van Eijk zelf over. Wat is haar opvatting daarover? Is het bij twee derde wel oké? Want ik hoor nu eigenlijk toch een soort van: van ons hoeft dat amendement niet.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):

Nee, van ons hoeft dat amendement ook niet. Wij vinden de wet goed zoals die is. Maar ik laat me graag overtuigen van waarom dat amendement dan wel zou moeten. Ik heb twijfels bij de drievierdemeerderheid, omdat je nogal wat vraagt bij een versterkte meerderheid. Ik vraag me af of dit besluit zich daarvoor leent. Ik heb nog onvoldoende onderbouwing daarvan gehoord van de heer Sneller, dus ik hoop dat de staatssecretaris daar dadelijk ook in zijn appreciatie heel nadrukkelijk op in kan gaan, zodat ik dat kan meewegen.

De **voorzitter**:

Dank u wel, mevrouw Van Eijk. Dan geef ik het woord aan de heer Valize, Partij voor de Vrijheid.

De heer **Valize** (PVV):

Voorzitter, dank voor het woord. Digitaal vergaderen heeft door omstandigheden een grote vlucht genomen. Fysiek vergaderen was een tijdlang in beperkte mate of helemaal niet mogelijk. Met het treffen van tijdelijke voorzieningen kon besluitvorming door middel van een volledig digitale algemene vergadering gefaciliteerd worden en kon het houden van hybride vergaderingen vereenvoudigd worden. Daar zijn goede ervaringen mee opgedaan en er is nu dan ook behoefte ontstaan aan een wettelijke regeling voor de digitale algemene vergadering vanuit het bedrijfs- en verenigingsleven.

Het voorliggende wijzigingsvoorstel — want het is een wijziging — stelt als doel om het gebruik van elektronische communicatiemiddelen bij algemene vergaderingen van privaatrechtelijke rechtspersonen te faciliteren en te normeren. Daartoe zijn een drietal maatregelen nodig die een aantal wijzigingen van Boek 2 en Boek 5 van het Burgerlijk Wetboek vergen, waarvan de eerste is het faciliteren van de volledige digitale algemene vergadering voor naamloze vennootschappen, besloten vennootschappen, verenigingen, verenigingen van eigenaars, coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen, verder het stellen van nadere voorwaarden aan het gebruik van elektronische communicatiemiddelen bij de algemene vergadering en, als laatste, de aanpassing van de regels voor oproeping voor de algemene vergadering.

Dit voorstel stelt ondernemers, maatschappelijke organisaties, leden en aandeelhouders daarmee in staat om verder te profiteren van de voordelen van huidige en toekomstige elektronische communicatiemiddelen. Daarnaast is het voorstel facultatief; het is dus geen verplichting. Daarbij moet er voor het houden van een volledig digitale vergadering wel draagvlak zijn met een meerderheid van leden of aandeelhouders. Dat is een belangrijke eis. Laat ik vooropstellen: digitaal vergaderen moet niet de norm zijn. Het is een oplossing voor wanneer een fysieke vergadering lastig te organiseren valt. Wat de PVV betreft geniet het fysieke vergaderen altijd de voorkeur boven digitaal vergaderen. De menselijke interactie is uitermate belangrijk. Dat gezegd hebbende, ziet de PVV ook het nut en de noodzaak van de wettelijke grondslag voor digitaal vergaderen. Immers, er zijn diverse moverende redenen te bedenken om over te gaan tot digitaal vergaderen. En laten we eerlijk wezen: de wet schrijft voor dat er in ieder geval eenmaal per jaar een algemene ledenvergadering of algemene

vergadering van aandeelhouders georganiseerd moet worden. Wat nu als een deel van de aandeelhouders verspreid over de globe zit, of allemaal? En wat nu als de leden om moverende redenen wel willen, maar gewoonweg niet kunnen reizen? Ja, een gemachtigde vertegenwoordiger sturen. Maar allemaal? En hoe gaan we dat organiseren, en het oproepen daarvan?

En dan komen we bij de regeldruk; de effecten daarvan, dus van de ervaren regeldruk, ervaren nut, werkbaarheid, proportionaliteit, maar ook de regeldrukkosten. De wettelijke verplichting om in ieder geval jaarlijks eenmaal te vergaderen in de vorm van een algemene ledenvergadering of algemene vergadering van aandeelhouders, leidt tot ervaren regeldruk en regeldrukkosten. Een oproep plaatsen in een dagblad, het regelen van een fysieke locatie, transport, vervoer, catering en andere voorzieningen, moet allemaal geregeld en betaald worden. Dit wordt met deze wet aangepakt. Regeldruk en regeldrukkosten kunnen daarmee aanzienlijk verlaagd worden.

Zijn dit dan stimulerende redenen om digitaal te gaan? Nee. Zoals de PVV het voorstel interpreteert, betreft het voorstel een juridisch grondslag om rechtsgeldigheid en besluitvorming te borgen bij het houden van een algemene ledenvergadering of algemene vergadering van aandeelhouders langs de digitale weg. Maar hierbij moet, zoals gezegd, wel voldaan worden aan een aantal randvoorwaarden; de spelregels, die de PVV belangrijk acht. Dus een meerderheid van de leden moet akkoord zijn en leden moeten in staat gesteld worden om volwaardig te kunnen participeren, en er moet een informatieplicht zijn en er moet worden aangegeven via welke elektronische communicatiemiddelen kan worden deelgenomen aan zo'n digitale vergadering, en ook hoe precies kan worden ingelogd. Daarbij geldt ook dat hierbij ondersteuning geboden moet worden. Uiteindelijk kunnen rechtspersonen zo zelf de afweging maken of de kosten die samenhangen met een volledig digitale vergadering voor hen opwegen tegen de voordelen van zo'n vergadering.

Ten slotte, voorzitter. In heel veel landen, onder andere de Verenigde Staten, Canada, Denemarken, Duitsland, Ierland, Spanje, het Verenigd Koninkrijk, Zuid-Afrika en Australië, is het houden van een volledig digitale algemene vergadering al permanent mogelijk, of is wetgeving in voorbereiding. Daarom deze juridische grondslag voor de rechtsgeldigheid van besluitvorming dewelke via digitale weg genomen wordt. Het voorstel voorziet in een nut en een noodzaak, en kan daarmee rekenen op steun van de PVV.

Daarmee, voorzitter, ben ik aan het einde van mijn inbreng.

De voorzitter:

Dank u wel daarvoor, meneer Valize. Ik zie nog een interruptie van de heer Sneller.

De heer Sneller (D66):

Ja. Ik had van de PVV namelijk een net iets andere afslag verwacht, waarbij die menselijke interactie en de kwaliteit van de fysieke bijeenkomst toch wat hoger in het vaandel zouden staan. Ik vroeg mij af hoe de heer Valize kijkt naar de ingediende amendementen, die juist ook proberen om in buitengewone omstandigheden de gelegenheid te geven aan rechtspersonen voor die digitale vergadering, en in die andere juist de menselijke interactie, die de heer Valize ook prijst, een permanente component te laten zijn van die aandeelhoudersvergadering.

De heer Valize (PVV):

Dank aan de heer Sneller voor deze vraag. Ik heb de amendementen gezien en ook gelezen. Ik heb er kritisch naar gekeken en wacht ook heel graag de appreciatie van de staatssecretaris af. Ik zie dat in het amendement op stuk nr. 7 een uitzondering wordt ingebouwd, waarbij dan ook nog eens een keer een eis wordt gesteld die disproportioneel is. Dit gaat over die eis waar mevrouw Van Eijk het ook al over had, dat drie vierde deel. U gaf

zelf al aan dat u niet helemaal gebonden was aan dat drie vierde deel. Het zou ook twee derde kunnen zijn. Wat dat betreft is het wikken en wegen. Ik wacht gaarne de appreciatie van de staatssecretaris daarover af.

Dat tweede amendement, inmiddels het amendement op stuk nr. 9, gaat veel te ver, vinden wij, want dat sluit gewoon de deur.

De heer **Sneller** (D66):

Dat sluit de deur voor helemaal digitaal vergaderen als er geen buitengewone omstandigheden zijn. Dat klopt. Het houdt daarmee de deur open voor minderheden binnen de aandeelhoudersclub of een vereniging om dat juist wel te hebben. Met name wat betreft het beursvennootschap geldt dat dit wetsvoorstel als je tot de minderheid behoort en je wel fysiek wilt vergaderen, je eigenlijk geen waarborgen biedt om jouw rechten voor zo'n fysieke vergadering op een bepaalde manier te waarborgen.

De heer **Valize** (PVV):

Ik lees dit amendement toch echt anders. Er staat: "Indien zich een uitzonderlijke omstandigheid voordoet en door deze omstandigheid de continuïteit van de besluitvorming door de algemene vergadering of de veiligheid en gezondheid van de vergadergerechtigden ernstig in gevaar komt." Dan denk ik eigenlijk te lezen: het moet wel heel extreem zijn. Dus feitelijk wordt de deur echt helemaal dichtgetimmerd om überhaupt digitaal te kunnen vergaderen. Daarmee gaat de strekking veel te ver.

De **voorzitter**:

Meneer Sneller voor zijn laatste interruptie.

De heer **Sneller** (D66):

Dat amendement is inderdaad het amendement over het staatsnoodrecht. Over het andere amendement dat de heer Valize noemde, zegt hij dat de gekwalificeerde meerderheid hem te ver gaat. Daar kunnen we het over hebben, maar de basis daarvan is natuurlijk dat het hybride vergaderingen zijn. Het zijn niet volledig digitale vergaderingen. Dat is juist bedoeld om de toegang tot de fysieke vergadering voor mensen die daar prijs op stellen, ook voor de kwaliteit van de besluitvorming, te borgen.

De heer **Valize** (PVV):

Ik begrijp waar de heer Sneller naartoe wil, zeg ik via de voorzitter. Dank. Ik lees hier toch wel wat uitzonderingen in. Ik zou hier toch gaarne de appreciatie van de staatssecretaris ook over lezen. Dan zal ik het bespreken met de fractie en kijken we of we ons hier toch enigszins in kunnen vinden, of we nemen contact met u op als er hier en daar nog iets getweakt moet worden aan dit amendement. Maar we zullen er serieus naar kijken.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Tot slot voor de inbreng van de zijde van de Kamer de heer Koops namens de fractie Nieuw Sociaal Contract.

De heer **Koops** (NSC):

Dank u, meneer de voorzitter. De fractie van Nieuw Sociaal Contract heeft met niet alleen belangstelling, maar ook echt met instemming kennisgenomen van het wetsvoorstel zoals het nu voorligt, maar in dat hele wetsvoorstel komt één ding naar voren dat volgens mij door alle inbrengers vandaag ook opnieuw is benadrukt. Dat is een mate van zorg die er bestaat over digitaal minder vaardigen. Ik probeer mijzelf dit voor te stellen. Kijk, dit is in feite een buitengewoon technisch voorstel. Het gaat over iets simpels als digitaal vergaderen, wat volgens mij iedereen in deze zaal sowieso al gewend is om te doen.

Daar zet ik tegenover: een schitterend straatje ergens hier in Den Haag, zonovergoten, met

kleine appartementen, waar mensen als regel eigenlijk blijven wonen totdat zij doodgaan. Dat heeft als gevolg dat je op straat voetballende kinderen, rollators en kinderwagens hebt. En er is een straatapp, want iedereen let een beetje op elkaar. Die straatapp stond in WhatsApp. Ik weet niet of ik die term mag gebruiken hier in de Tweede Kamer, maar we zaten op WhatsApp. Vanwege allerlei gedoe in Amerika besloten we met z'n allen om over te stappen op Signal. Vervolgens viel de conversatie in die straatapp, dus nu "straat-Signal", gewoon dood. Wat bleek nou: de bejaarden onder ons, de ouderen, kwamen niet mee met Signal. Ze wisten niet hoe ze dat op hun telefoon moesten installeren en al helemaal niet hoe ze daar vervolgens berichten mee moesten sturen en hoe ze hun straatgenoten terug konden vinden.

Dat beeld heb ik voor ogen, omdat deze zelfde straat meerdere vve's kent. In die verenigingen van eigenaren zijn de vergaderingen hartstikke van belang. Maar ik ken mijn burens en van een aantal burens kan je gewoon niet vragen om digitaal mee te doen met een vergadering. Dat kan gewoon niet. Dat kunnen zij gewoon niet. Als ik tegen die achtergrond kijk naar dit wetsvoorstel, dringt zich de vraag op over de volgende situatie. Stel dat je een belegger in huisjes hebt, een man of vrouw die een meerderheid krijgt van die huisjes, waarin allemaal verschillende mensen wonen. De vve wordt dus als het ware gedomineerd door iemand die belangrijke beslissingen moet nemen die dan gaan gelden voor de hele vve. Stel dat die persoon, omdat hem dat handig lijkt, in het begin een digitale vergadering afsprekt en dat dus gewoon in de statuten opneemt. Stel dat hij zegt: we gaan dit gewoon allemaal digitaal doen. Vervolgens komt zo'n bejaarde terecht in een op een dergelijke wijze ingerichte vve. Dat betekent dus dat die bejaarde feitelijk helemaal geen keuze heeft en ook geen inbreng kan leveren. Die wordt dan als het ware eenzijdig opgezadeld met slechts de mogelijkheid van digitaal vergaderen.

Op zo'n situatie vestig ik graag de aandacht van de staatssecretaris. Het is als het ware de onomkeerbaarheid van het besluit om digitaal te gaan vergaderen, terwijl zich heel goed omstandigheden kunnen voordoen die ertoe nopen om dat besluit terug te draaien of te herevalueren. Dat zie ik eerlijk gezegd een beetje als een tekortkoming in een wetsvoorstel dat verder totaal recht doet aan de ontwikkelingen in deze maatschappij en recht doet aan een verlangen om soepel om te kunnen gaan met vergaderen. Onze fractie staat dus volledig achter het initiatief dat hier genomen wordt en de wijze waarop dit verder wordt ingericht, maar tegelijkertijd proberen wij erop te letten dat mensen die digitaal niet handig zijn, niet eenzijdig worden geconfronteerd met een situatie waarin ze daar niet omheen kunnen, en bovendien op een permanente manier. Dat is dan ook mijn vraag aan de staatssecretaris: hoe gaan we om met die situatie? Hoe ziet de staatssecretaris dat voor zich?

Dan nog een enkel woord over de amendementen van de heer Sneller, die door zijn interrupties heen is en die ik daarom even proactief op deze wijze aankijk. Ik ga heel goed letten op de appreciatie van die amendementen door de staatssecretaris. We hebben er met belangstelling kennis van genomen. Ik leg, op deze manier dan maar, wel de vraag voor aan de staatssecretaris in hoeverre het noodzakelijk is om in de wet die nu wordt voorgesteld, vooruit te lopen op noodsituaties. Is dat nodig, gelet op de oplossingen die bestonden in de noodsituatie tijdens corona?

Bij die opmerkingen en in het algemeen bij de complimenten voor het indienen van dit wetsvoorstel wil mijn fractie het op dit moment laten.

Dank u wel.

De voorzitter:

Er is een interruptie van de heer Stultiens.

De heer **Stultiens** (GroenLinks-PvdA):

Dat is het voordeel van samen een amendement indienen. Ik heb namelijk nog een paar interrupties over.

De **voorzitter**:

Ja, zes.

De heer **Stultiens** (GroenLinks-PvdA):

Zes? Nou, we gaan eens kijken hoever ik daarmee kom. NSC zegt terecht: er zit nog een tekortkoming in dit wetsvoorstel. Dan is mijn vraag: komt NSC hiervoor zelf met een amendement of motie? Hoe gaan we deze tekortkoming vandaag samen oplossen?

De heer **Koops** (NSC):

Ik ben eerst benieuwd naar de reactie van de staatssecretaris hierop. Ik wil er wel het volgende aan toevoegen: als die reactie ons niet bevalt, moeten we ervoor zorgen dat de regering, het kabinet, dus de staatssecretaris zelf, met een oplossing voor dit probleem komt. Voor mij ligt het er duimendik bovenop en ik vind dit niet van een zodanige orde dat de Kamer dit zelf zou moeten repareren zonder eerst de staatssecretaris de gelegenheid te geven om hier eens goed op te reflecteren: is dit een situatie die hij zelf had voorzien en beoogd?

De heer **Stultiens** (GroenLinks-PvdA):

Op zich maakt het mij niet uit of de Kamer of het kabinet het doet, maar ik denk wel dat we de gedeelde wens hebben dat tekortkomingen moeten worden opgelost. In de inbreng van NSC las ik veel terechte kritische kanttekeningen, ook over de kwaliteit van de besluitvorming, die zou gaan leiden onder digitaal vergaderen, en over digitaal minder vaardigen. Eigenlijk zie ik heel veel aanknopingspunten waarvan ik denk: hé, hier is het amendement van de heer Sneller een perfecte oplossing voor. Ik hoor dus toch graag iets meer reflectie op het eerste amendement, dus niet dat over de noodsituaties, maar het eerste amendement, om de hybride vergadering meer als norm te houden, in plaats van alles volledig digitaal te maken.

De heer **Koops** (NSC):

Dan ga ik toch echt verwijzen naar de appreciatie van de staatssecretaris, want daar ben ik echt benieuwd naar. Mijn commentaar daarop bewaar ik ook echt tot ik de staatssecretaris hierover heb gehoord.

De heer **Stultiens** (GroenLinks-PvdA):

Dan bewaar ik de interruptie voor de tweede termijn, als we hebben gehoord wat het kabinet ervan vindt.

De heer **Valize** (PVV):

Ik heb nog een vraag aan de heer Koops. U geeft aan dat het onmogelijk is voor deze mensen om in de vve's te participeren, maar een bewoner of eigenaar van zo'n appartement kan altijd een vergadering aanvragen, waarbij hij kan aangeven, zoals in de stukken staat — zo lezen wij het tenminste — langs welke weg hij die wil aanvragen. Hij kan dus aanvragen dat het een fysieke bijeenkomst wordt. Op basis daarvan kan een vergadering belegd worden en kan dit verzoek ter besluit voorgelegd worden: gezien de onkunde met betrekking tot digitale participatie is het verzoek toch om de volgende ledenvergadering of algemene vergadering fysiek te beleggen. Dat is toch een ingebouwde mogelijkheid?

De heer **Koops** (NSC):

Dank u voor deze interruptie. De heer Valize heeft volkomen gelijk dat die mogelijkheid bestaat, maar mij gaat het eigenlijk om de situatie ... De betreffende bewoner kan bepaalde initiatieven nemen, maar het punt is dat hij ook geconfronteerd kan worden met initiatieven

die door iemand anders zijn genomen, als het ware achter zijn rug om. Dat klinkt heel kwaadaardig als ik het zo zeg, maar het is meer dat iemand achteraf wordt geconfronteerd met beslissingen die direct ingrijpen in zijn eigen leven, zonder dat hij of zij naar zijn of haar gevoelens de gelegenheid heeft gehad om daar invloed op te hebben. Dat is iets anders dan dat je in zo'n geval bij wijze van reparatie een nieuwe vergadering moet gaan beleggen. Daar zit mijn zorg: dat iemand achteraf allerlei acties moet gaan uithalen om iets te beïnvloeden of te repareren, naar eigen inzicht, terwijl hij aan de voorkant al bij de besluitvorming betrokken had moeten worden. Mijn vragen zijn er echt op gericht om problemen te voorkomen.

De heer **Valize** (PVV):

Als die persoon daar pas later komt wonen, of een appartement koopt, dan weet hij wat de reglementen zijn en kan hij op voorhand al de aanvraag doen het liever fysiek te willen. Er kan dan een vergadering belegd worden waarin besloten kan worden om toch fysiek te vergaderen.

De heer **Koops** (NSC):

Dat is ook zo. Dat is helemaal waar. Dat is ingebouwd in deze situatie. Maar ik blijf toch bij mijn standpunt. De mate van inbreng — laat ik het zo zeggen — die je dan verwacht van deze niet-vaardige burger, daar moet iets tegenover staan. Dat is dat serieuze ding, het eenzijdige besluit om alles digitaal te gaan doen. Is het nou wel zo'n goed idee dat je dat eenzijdig kan besluiten, en bovendien ook voor eeuwig, als het ware? Dat is dus gewoon voor de complete toekomst.

De heer **Stultiens** (GroenLinks-PvdA):

Even aanhakend bij dit voorbeeld. Als een individu vraagt — u noemt zelf een gepensioneerde die niet digitaal vaardig is — om een fysieke vergadering, maar de meerderheid dat gewoon tegenhoudt door te zeggen "nee, het moet digitaal", dan klopt het toch dat die burger door deze wet straks gewoon wordt buitengesloten van de vergadering? Dat is toch het geval als de meerderheid zegt: we willen het wel gewoon digitaal houden?

De heer **Koops** (NSC):

Nu zitten we tegen elkaar te zeggen dat we het eens zijn over dingen, maar dat is nou precies ook de reden waarom ik deze vraag bij de staatssecretaris neerleg. Ik vraag hoe hij dit zelf ziet. Ik begrijp dat u in feite vraagt om de steun van Nieuw Sociaal Contract voor uw amendement, maar ik ga toch echt eerst luisteren naar de staatssecretaris.

De heer **Stultiens** (GroenLinks-PvdA):

Steun is ook fijn, maar het ging specifiek om dit geval. Het lijkt straks alsof je als individu kunt vragen om het fysiek te doen. Maar mijn angst is — ik stel die vraag inderdaad aan het kabinet — dat je als individu zegt dat je het fysiek wilt houden, maar gewoon wordt weggestemd door de rest. In het voorbeeld dat u noemt, heb je in dat straatje of in die Signalgroep een paar mensen die gewoon niet meer mee kunnen doen. Dat is mijn zorg bij deze wet.

De heer **Koops** (NSC):

Die zorg deel ik gewoon. Daar komt het gewoon op neer. In die zin kan ik het zien als een aanvulling op mijn vraag die ik neerleg bij de staatssecretaris.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):

Ik heb een vraag over de vereniging van eigenaren. Ik volg het voorbeeld dat de heer Koops geeft. Ik probeer 'm even scherp te krijgen. Hij veronderstelt daarmee dat er vve's zijn die nu al in de statuten, dus vooruitlopend op de wettelijke mogelijkheid, hebben staan dat de vergaderingen digitaal plaatsvinden. Als dat zo is, waar heeft hij die informatie dan vandaan? Ik ben dan namelijk wel erg benieuwd hoe vaak dit voorkomt.

De heer **Koops** (NSC):

Die informatie heb ik helemaal niet. Wat mij betreft is de corebusiness van onze Kamer het maken van wetten, precies zoals we nu aan het doen zijn. Ik probeerde mezelf in de voorbereiding gewoon allerlei situaties voor te stellen, waaronder dus die van de vve. Ik heb daarbij een persoon voor ogen, een eigenaar, een meerderheidseigenaar zo je wilt, in een vve, die zijn wil wil doordruwen en daarbij door roeien en ruiten gaat, probeert deze wet in zijn voordeel te laten werken en daarbij mensen monddood maakt. Dat is de situatie die ik beoog voor te leggen aan de staatssecretaris. Ik weet namelijk wel heel zeker — ook al heb ik die informatie niet heel concreet — dat die situatie kan bestaan.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):

Daarmee legt de heer Koops het probleem bloot dat in de volle breedte bij vve's zou kunnen spelen. We hebben het nu specifiek over deze wet, maar het gaat natuurlijk in het algemeen over besluitvorming binnen vve's. Die is op dat punt misschien kwetsbaar. Misschien moeten we er een ander moment en een ander debat voor gebruiken om er nog eens over door te spreken.

Ik heb nog één aanvulling. Misschien kunnen we daar met z'n allen over nadenken. Ik heb in de wet gelezen dat er een mogelijkheid is om per onderdeel van de wet de inwerkingtreding te bepalen. Om te voorkomen dat we alles en iedereen laten wachten — ik heb het dan met name over de grote ondernemingen, de beursondernemingen, die heel graag van deze optie gebruik willen maken omdat dat duidelijkheid en rechtszekerheid geeft — zouden we, als het nodig is, het stukje rondom de vve's nog niet in werking kunnen laten treden totdat we daar een inhoudelijk debat over hebben gevoerd. Dat is indirect ook een vraag aan de staatssecretaris, maar misschien kan de heer Koops daar ook over nadenken.

De heer **Koops** (NSC):

Ik kan mij in ieder geval van harte aansluiten bij deze suggestie. In die zin kan ik de bal inderdaad doorkaatsen naar de staatssecretaris. Indien de vragen niet eenvoudig zijn te beantwoorden, kan er misschien een uitzondering gemaakt worden voor de vve's wat betreft de inwerkingtredingsdatum, totdat we er wel helemaal over uit zijn. In die zin pass ik dat door.

De algemene beraadslaging wordt geschorst.

De **voorzitter**:

Nou, dat is een vloeiende lijn in de richting van de lunchpauze. Ik schors het debat tot 13.15 uur voor de beantwoording vanuit de zijde van het kabinet. Dank u wel, meneer Koops.

De vergadering wordt van 12.26 uur tot 13.15 uur geschorst.

Wet digitale algemene vergadering privaatrechtelijke rechtspersonen

Wet digitale algemene vergadering privaatrechtelijke rechtspersonen

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van Boek 2 en Boek 5 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten met het oog op het aanpassen van de regels inzake de digitale algemene vergadering van rechtspersonen en de regels voor digitale**

oproeping voor de algemene vergadering (Wet digitale algemene vergadering privaatrechtelijke rechtspersonen) (36489).

De voorzitter:

Daarmee zijn we toegekomen aan de beantwoording van de zijde van het kabinet in het debat over de Wet digitale algemene vergadering privaatrechtelijke rechtspersonen.

De algemene beraadslaging wordt hervat.

De voorzitter:

Het woord is aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris Struycken:

Dank u, voorzitter. Onder de Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid was het, in verband met de corona-epidemie, voor rechtspersonen tijdelijk mogelijk om volledig digitaal te vergaderen. Ervaring hiermee heeft geleerd dat dit een waardevolle aanvulling kan zijn op de huidige wettelijke mogelijkheden van de fysieke en de hybride vergadering. Het wetsvoorstel dat wij vandaag bespreken, biedt rechtspersonen de mogelijkheid om volledig digitaal te vergaderen. Dat is de essentie van dit wetsvoorstel. Daarnaast wordt digitale oproeping voor een algemene vergadering makkelijker gemaakt. Door de volledig digitale vergadering wettelijk mogelijk te maken, blijft het recht op dit punt flexibel. Het wetsvoorstel biedt rechtspersonen de mogelijkheid om zelf te bepalen hoe ze willen vergaderen, dus ook om een volledig digitale vergadering te houden. In die zin biedt het wetsvoorstel ruimte voor maatwerk.

Het voorstel is dus gestoeld op twee uitgangspunten: partijen mogen zelf kiezen of en hoe wordt overgegaan op volledig digitaal vergaderen en digitaal vergaderen moet makkelijker worden gemaakt, voor wat de voorwaarden en de procedures betreft, als men kiest voor volledig digitaal vergaderen of hybride vergaderen.

Hiermee wil het kabinet bijdragen aan de aantrekkelijkheid van het Nederlandse vestigingsklimaat. Mevrouw Van Eijk heeft daar terecht de aandacht op gevestigd in haar eerste termijn. We kunnen daarnaast een bijdrage leveren aan de betrokkenheid van aandeelhouders en leden. Dan denk ik aan de internationaal opererende onderneming met veel buitenlandse aandeelhouders, die nu niet of moeilijk deelnemen aan de jaarlijkse vergadering. Een ander voorbeeld is de landelijk opererende vereniging, waarvan de leden uit alle hoeken van het land naar een vergaderplaats zouden moeten afreizen als er geen mogelijkheid is tot digitaal vergaderen, hetzij hybride of volledig.

De belangen van aandeelhouders en leden van de rechtspersonen blijven met dit wetsvoorstel gewaarborgd. Zij besluiten allereerst zelf of een volledig digitale vergadering mogelijk wordt. Ook kunnen zij bepalen wanneer en voor welke tijdsduur digitaal vergaderen mogelijk is. Vereist blijft dat leden en aandeelhouders volwaardig aan de vergadering kunnen deelnemen, ook als deze volledig digitaal is. Dat betekent dat zij het woord moeten kunnen voeren en moeten kunnen stemmen.

Ik ga op een aantal van deze onderwerpen nader in. Ik begin met een aantal onderwerpen die zien op het wetsvoorstel en de borgen die daarin besloten liggen. Dan gaat het dus ook om de digitaal minder vaardige personen voor wie aandacht is gevraagd. Daarna ga ik in op de problematiek van de vve's. Daarna ga ik in het op amendement op stuk nr. 7, de regeling ten aanzien van beursvennootschappen, en ten slotte op het amendement op stuk nr. 9, over de noodsituaties.

Ik beantwoord allereerst de vraag hoe de interactie tussen de leden of aandeelhouders in

een volledig digitale vergadering gewaarborgd kan zijn en in hoeverre het uitgangspunt van het kabinet realistisch is dat de digitale vergadering een afspiegeling is van een fysieke vergadering. Voor dat onderwerp hebben met name de heer Stultiens en de heer Sneller aandacht gevraagd. Dat is namelijk het uitgangspunt: de volledig digitale algemene vergadering dient zo veel mogelijk een afspiegeling te zijn van de fysieke algemene vergadering. Er moet dus worden voldaan aan dezelfde materieel equivalente randvoorwaarden die gelden voor een fysieke vergadering. Dat is duidelijk het uitgangspunt van de wet. Dat betekent dat het gebruik van een tweezijdig audiovisueel communicatiemiddel verplicht wordt gesteld, zodat zo veel mogelijk wordt geborgd dat interactie mogelijk is tussen bestuur, aandeelhouders en ander vergadergerechtigden.

Het wordt ook verplicht dat leden of aandeelhouders de vergadering rechtstreeks kunnen volgen met beeld en geluid en dat zij dan ook digitaal kunnen deelnemen. Verder moet het stemrecht digitaal kunnen worden uitgeoefend. Dit alles in het kader van artikel 8, lid 1 van Boek 2, waarin staat dat het bestuur van een rechtspersoon een inspanningsverplichting heeft. Althans, de redelijkheid en billijkheid nopen tot voldoende inspanning van het bestuur om alle aandeelhouders of leden volledig te laten participeren.

Naar aanleiding van wat de Kamer vandaag naar voren heeft gebracht, wil ik graag nog uitdrukkelijk iets zeggen over deze inspanningsverplichting aan de kant van de rechtspersoon of het bestuur daarvan jegens de aandeelhouders en de leden. In de schriftelijke stukken staat al het een en ander, maar ik maak dat graag vandaag nog wat meer expliciet. Het gaat om een inspanningsverplichting die besloten ligt in de redelijkheid en billijkheid van artikel 8, lid 1 van Boek 2, een inspanningsverplichting om de digitale vergadering goed te laten verlopen. Die verplichting bestaat wat mij betreft uit drie onderdelen.

Ten eerste die inspanningsverplichting. Het is echt aan de rechtspersoon en de bestuurders van de rechtspersoon om aan te tonen dat het bestuur redelijke inspanningen heeft verricht om de volledig digitale of hybride vergadering goed te laten verlopen. Dat betekent dus ook: vrij van technische problemen. Het kan voorkomen dat een lid of een aandeelhouder te maken krijgt met technische problemen bij een digitale vergadering, bijvoorbeeld omdat de videostream hapert en de vergadering daardoor niet goed te volgen is en van een volwaardige deelname geen sprake meer is.

Deze inspanningsverplichting staat voorop, maar het kan zijn dat een deelnemer moeilijk kan aantonen dat de rechtspersoon aan zijn inspanningsverplichting heeft voldaan. De rechtspersoon kan dat waarschijnlijk makkelijker, bijvoorbeeld door te laten zien dat rechtspersonen of bestuurders een professionele partij gecontracteerd hebben, die met de juiste software heeft gewerkt en er dus een keuze is gemaakt voor een programma, platform of software dat voldoende waarborgen biedt. Het bestuur heeft daarin een keuze en dient daarover ook verantwoording af te leggen, daar waar er twijfel is ontstaan over de kwaliteit ervan, mede als gevolg van mankementen die gebleken zijn tijdens de vergadering.

Het derde aspect is de zorgplicht ten aanzien van de deelnemers. Er moeten redelijke inspanningen worden verricht om de aandeelhouders te laten deelnemen aan de digitale vergadering. Dat zal wat mij betreft betekenen dat de rechtspersoon of het bestuur daarvan in voorkomende gevallen moet aantonen dat aan deze verplichting is voldaan. Dat kan bijvoorbeeld concreet behelzen dat het bestuur moet aantonen dat er een voldoende duidelijke instructie is gegeven met betrekking tot de digitale deelname aan deze vergadering.

Met deze wat uitvoerige uiteenzetting probeer ik de zorgen van uw Kamer weg te nemen voor zover het gaat om deelnemers, aandeelhouders of leden die minder digitaal vaardig zijn. Maar eigenlijk gaat het wat ruimer, want de zorgverplichting zoals ik die zojuist

verwoordde, als onderdeel van de redelijkheid en billijkheid van artikel 8, geldt natuurlijk jegens eenieder die digitaal deelneemt aan een vergadering.

In verband met het uitgangspunt van de wet werd de vraag gesteld, of kwam de vraag op, of het aan de partijen zelf is om dit verder invulling te geven. Dat uitgangspunt lag ook besloten in diverse van uw interventies. Ook mevrouw Van Eijk vestigde daar de aandacht op. Ik stel mij voor dat er in de praktijk nadere modelregels, good practices, worden ontwikkeld. Dat kan ook in het kader van de vele fora over corporate governance en good governance. Ik kan mij voorstellen dat er modelbepalingen worden opgesteld waarin verder wordt uitgewerkt welke randvoorwaarden dienen te gelden voor digitale deelname aan een vergadering, misschien meer in het bijzonder als die vergadering volledig digitaal is. In die meer uitgewerkte technische randvoorwaarden moet ook bescherming besloten liggen van de aandeelhouders of de leden.

Het kabinet kiest er dus voor om ruimte te laten aan de markt en de belangenorganisaties zelf om dat passend vorm te geven. Dat betekent ook dat wij niet de keuze hebben gemaakt om het zelf te regelen. Dat is te plaatsen in het licht van de toekomstbestendigheid van de regeling, die in essentie een aantal uitgangspunten formuleert in de wet, waarbinnen de markt zelf tot een verstandige invulling kan komen.

Daarmee reageer ik ook op de vraag inzake de autonomie van de rechtspersoon: hoever gaat die autonomie? Het is natuurlijk evident dat op allerlei andere plekken bescherming van minderheidsaandeelhouders geregeld wordt. De vrijheid van vereniging is natuurlijk een uitgangspunt dat besloten ligt in artikel 8 van de Grondwet, maar daaraan kunnen wel beperkingen worden gesteld. Het Burgerlijk Wetboek kiest als uitgangspunt dat rechtspersonen in beginsel over hun eigen inrichting gaan binnen de wettelijke kaders. Daarom de verwijzing naar het woord "soevereiniteit" in de nota naar aanleiding van het verslag. Die wettelijke beperkingen strekken meestal inderdaad ter bescherming van minderheidsbelangen of de integriteit van het besluitvormingsproces.

Wat ik hiermee zeg, is dat er een goede rechtvaardiging moet zijn voor de wetgever om in te grijpen. Die rechtvaardiging kan liggen in de bescherming van minderheden, minderheidsaandeelhouders of van personen in kwetsbare posities in algemene zin. Wat het kabinet betreft geeft het wetsvoorstel de kaders die in die bescherming moeten voorzien.

Door de heer Sneller en ook door de heer Stultiens werd gevraagd wat dan nog het belang is van buitenlandse aandeelhouders. Het is inderdaad zo dat het belang van buitenlandse aandeelhouders primair is dat zij digitaal kunnen deelnemen in plaats van fysiek af te reizen. Dat vergroot de aandeelhoudersparticipatie. Dat is een van de doelstellingen. Maar ik geef aan de heer Sneller toe dat dat niet betekent dat volledig digitaal vergaderd moet worden. Dat voordeel wordt ook al behaald met een hybride vergadering. Er is de kostendimensie van het organiseren van een fysieke vergadering, die besloten ligt in een eis van hybride vergaderen. De infrastructuur, de faciliteiten; het kan zijn dat dat het onaantrekkelijk maakt om een hybride vergadering te organiseren waar de mogelijkheid bestaat om binnen de kaders van de statuten een volledig digitale vergadering te organiseren.

Ten tweede vermeld ik nog wel dat ik het beeld herken dat door mevrouw Van Eijk is geschetst, op basis van haar ervaringen uit de coronatijd. Hybride vergaderen kent ook nadelen; volledig digitaal vergaderen kan soms beter functioneren dan hybride. Maar dat moet zich wijzen in de tijd. Het zal ook afhangen van de wijze waarop het hybride vergaderen wordt vormgegeven. Maar ik kan me voorstellen dat er een extra argument voor een buitenlandse aandeelhouder is om aan te dringen op volledig digitaal vergaderen, in plaats van hybride vergaderen.

Mevrouw Van Eijk vroeg ook naar de rol van de overheid bij de technische waarborgen. Dan

gaat het onder andere over fraudepreventie, identificatie en authenticiteitscontrole. Ik onderschrijf dat het hier een primaire verantwoordelijkheid is die bij de rechtspersonen ligt, als aanbesteders, en bij de softwareleveranciers als aannemers. De markt zelf is volop in ontwikkeling. Er zijn al de nodige softwareleveranciers die de hele infrastructuur voor een digitale ava kunnen leveren, inclusief fraudepreventie, ICT-infrastructuur en helpdesk. Ik wil die ontwikkelingen niet de pas afsnijden door in de wet voorwaarden te gaan stellen. De rol van de overheid zie ik vooral als faciliterend en randvoorwaardelijk. Daarom stelt het wetsvoorstel als eis dat er sprake moet zijn van identificatie via een elektronisch communicatiemiddel, dat het stemrecht rechtstreeks moet kunnen worden uitgeoefend en dat er een tweezijdig communicatiemiddel moet worden gebruikt, maar zonder daar verdere invulling aan te geven, zonder verdere kwaliteitseisen aan de gebruikte middelen te stellen.

Ik vermeld daarbij nogmaals het punt dat ik eerder vrij uitvoerig maakte, namelijk dat het uiteindelijk de verantwoordelijkheid van het bestuur is om ervoor te zorgen dat het deugt. Dat is de inspanningsverplichting jegens de aandeelhouders en de leden die digitaal vergaderen, die wij afleiden uit artikel 8, lid 1: de redelijkheid en billijkheid die de verhouding tussen en met de aandeelhouders en leden van de rechtspersoon beheerst. Er ligt dus primair een inspanningsverplichting op het bestuur, dat het bestuur ervoor zorgt dat het technisch deugt; zeg ik even kort door de bocht.

Tot zover de aspecten van de vormgeving van de regeling.

De voorzitter:

Dat leidt tot een interruptie van de heer Stultiens.

De heer Stultiens (GroenLinks-PvdA):

Ik hoor een aantal begrippen die ik ook heb gelezen in de memorie, zowel de "inspanningsverplichting" als de "zorgplicht". Ik ben benieuwd of de staatssecretaris het heel concreet kan maken. Stel het gaat om een vereniging, laten we zeggen een politieke partij hier, en iemand geeft als lid aan: ik kan gewoon echt niet digitaal meedoen. Wat is dan precies de zorgplicht? Wat houdt het dan concreet in? Wat moet er voor die persoon gedaan worden om toch mee te kunnen doen aan een digitale vergadering?

De voorzitter:

Dank u wel. Ik zou willen voorstellen om ook in deze termijn weer zes interrupties toe te staan. De staatssecretaris.

Staatssecretaris Struycken:

Voor die vereniging geldt, net als voor alle rechtspersonen, de inspanningsverplichting die we afleiden uit het artikel ten aanzien van redelijkheid en billijkheid die besloten ligt in artikel 8. Die geldt voor alle rechtspersonen, dus ook voor verenigingen. Dat betekent, zoals we hebben uiteengezet, dat het bestuur ervoor moet zorgen dat er duidelijke instructies zijn voor digitale deelname, dat het mogelijk wordt gemaakt om ook actief te participeren en niet alleen te luisteren; dat is het tweezijdige communicatiemiddel. En wat mij betreft geldt dan ook daarvoor, afhankelijk van de aard van de vereniging en de leden, dat er een heldere instructie moet zijn voor hoe er dan geparticipeerd wordt in de vergadering. Dat zit meer in de voorlichting over de organisatie. De technische kant van de digitale organisatie moet kloppen, maar ook de voorlichting daaromheen moet kloppen. Dat is allemaal onderdeel van de inspanningsverplichting van het bestuur. Dat zal een beetje van geval tot geval verschillen, maar ik denk dat de differentiatie niet zozeer zit in de technische randvoorwaarden, maar meer in de informatie die beschikbaar moet worden gesteld aan de leden om ook te kunnen deelnemen.

De heer Stultiens (GroenLinks-PvdA):

Dit deel begrijp ik. Stel dat je hele duidelijke instructies krijgt, maar dat een lid, om wat voor

reden dan ook, het volgende zegt. Dat kan iemand zijn die nog nooit in zijn leven een pc heeft gebruikt en die zegt: allemaal leuk en aardig, maar ik kan nu niet meedoen. Waar eindigt dan de zorgplicht? Wat moet het bestuur doen om diegene wel te kunnen laten participeren?

Staatssecretaris **Struycken**:

Laat ik vooropstellen dat ik denk dat het bij de meeste verenigingen vaak zal gaan om een hybride vergadering, zeker voor de reguliere vergaderingen, omdat men er simpelweg voor kiest om met de leden samen te komen maar men tegelijkertijd wil faciliteren dat leden digitaal participeren. We hebben het nu dus vooral over situaties waarin leden niet de mogelijkheid krijgen om fysiek te participeren doordat het volledig digitaal is. Ten eerste moet dan mogelijk worden gemaakt, in de statuten van de vereniging, om een volledig digitale vergadering te houden. Daar zit al een zekere eerste stap in.

Vervolgens is het aan het bestuur van de vereniging om de inspanningsverplichting vorm te geven. Daar zit wel een grens in, want de veronderstelling is inderdaad dat de leden in staat zijn of bereid zijn ofwel zelf digitaal deel te nemen ofwel een andere stap te zetten. Dat kan zijn door hulp in te roepen of door een machtiging af te geven aan een ander lid, om op die manier actief te participeren langs digitale weg.

Maar u heeft gelijk: het kan zich voordoen dat een vereniging besluit tot volledig digitaal vergaderen en dat dat tot gevolg heeft dat, ondanks alle instructies, een of meer leden niet op dezelfde wijze kunnen participeren aan een vergadering als zij zouden hebben kunnen doen in het geval van een fysieke of hybride vergadering.

De **voorzitter**:

U vervolgt uw beantwoording.

Staatssecretaris **Struycken**:

Hier zit een brug naar de problematiek die door het lid Koops naar voren is gebracht. Dat betreft een specifieke variant van de rechtspersoon — we praten over een breed pallet, met de beursvennootschappen aan de ene kant en de vve's aan de andere kant — als een verbijzondering van de gewone verenigingen, sportverenigingen of andersoortige verenigingen, waarover we net spraken. Het is immers een bijzondere vereniging waarvan men verplicht lid is. Als men eigenaar is van een appartement, als men appartementsgerechtigd is, zegt de wet dat je daarmee van rechtswege ook lid bent van die vereniging. De enige manier om dat lidmaatschap op te zeggen, is door het appartement te verkopen. Dat geeft wel aan dat het een bijzondere vorm van een rechtspersoon is, althans een rechtspersoon in de vorm van een vereniging in een hele bijzondere context, met bijzondere behoeftes en bijzondere problemen.

Ik begin even met de discussie die hier in uw Kamer ontstond over de vraag of het mogelijk is dat een appartementsgerechtigde alsnog bewerkstelligt dat er een fysieke vergadering komt als een vve volledig digitaal vergaderen mogelijk heeft gemaakt. Kan een lid, een appartementsgerechtigde, dan een fysieke vergadering bewerkstelligen? Het antwoord is dat onder de huidige wettelijke regeling een lid niet eigenstandig kan bewerkstelligen dat er toch ook een fysieke vergadering komt als er een machtiging is afgegeven voor digitaal vergaderen. Die machtiging kan met een gewone meerderheid worden afgegeven. Ook als er geen digitale vergadering is samengeroepen, kan een lid niet zonder meer alleen bewerkstelligen dat er een fysieke vergadering komt. In zoverre is ieder van de appartementsgerechtigden afhankelijk van wat er binnen die vve is overeengekomen voor zover het digitaal vergaderen betreft.

Het is dus niet zo dat je altijd kunt bewerkstelligen dat er altijd in ieder geval een fysieke vergadering komt als je dat als appartementsgerechtigde wil. Dat is het uitgangspunt zoals

het in de wet is neergelegd. Voor verenigingen, waaronder de vve, geldt in het wetsvoorstel dat het niet in de statuten behoeft te worden geregeld. Er is gekozen voor een verlicht regime, in die zin dat er minder hoge eisen worden gesteld aan de randvoorwaarden. De gedachte daarachter is dat voor veel vve's een statutenwijziging een betrekkelijk grote en kostbare stap kan zijn. Daarom kiezen we voor een wat lichter regime dat kan bestaan uit een machtiging die wordt verleend voor digitaal vergaderen. Die machtiging kan worden aangenomen met een tweederdemeerderheid. Dat betekent dat ik de situatie zoals geschetst door de heer Koops herken. Dat betekent inderdaad dat het zo kan zijn dat er vve's zijn waarbij de meerderheid van de stemmen berust bij een professionele partij. Dat is een vve waarvan een deel van de appartementen in handen is van dezelfde belegger of waarvan één appartement een veel groter stemrecht heeft dan de andere appartementen, doordat dat de winkelruimte op de begane grond is. Dat kan er inderdaad toe leiden dat in zo'n vve een dominant lid, dus een appartementsgerechtigde met veel stemmen, al dan niet tezamen met andere appartementsgerechtigden, kan bewerkstelligen dat er een machtiging komt die onbeperkt is in de tijd en daarmee zelfs zonder statutenwijziging kan bewerkstelligen dat die vve alleen nog maar digitaal kan vergaderen. Uiteraard blijft dan gelden wat we hier eerder besproken hebben inzake de inspanningsverplichting, maar dat is wel een situatie die zich kan voordoen. Die situatie is bij vve's misschien zelfs pregnanter dan bij een besloten vennootschap of naamloze vennootschap, omdat juist bij vve's de kans dat er onder die appartementsgerechtigden digitaal niet-vaardige personen zitten, groter is dan bij vennootschappen.

Ik gaf het al aan: het voorstel voorziet in een gewone meerderheid die voldoende is om een machtiging tot volledig digitaal vergaderen af te geven. Het is denkbaar dat die gewone meerderheid een gekwalificeerde meerderheid wordt. Het voorstel voorziet ook in een machtiging die onbeperkt kan zijn in de tijd. Het is denkbaar om daar ook aan te sleutelen, door te zeggen dat de machtiging alleen maar kan worden verleend met het oog op de volgende vergadering, en niet ook met het oog op alle andere vergaderingen in de verre toekomst. Het is denkbaar om langs deze wegen specifiek voor vve's nadere bescherming in te bouwen, om de situatie die door de heer Koops werd geschetst te adresseren. Ik moet daar wel bij zeggen dat dit vve's betreft. Daarover moet ik spreken met de minister van VRO. Minister Keijzer gaat in belangrijke mate, samen met mij, over de vormgeving van verenigingen van eigenaren. Als uw Kamer zou wensen langs deze lijnen beperkingen in het wetsvoorstel aan te brengen — nogmaals, specifiek met betrekking tot vve's — dan moet ik de ruimte hebben om daarover met haar te spreken.

De voorzitter:

Dat leidt tot een interruptie van de heer Koops.

De heer Koops (NSC):

Die wens leeft. Dat wou ik u alleen maar even terugzeggen. Om het even niet hypothetisch te maken: het is verheugend dat de staatssecretaris de problematiek onderkent, maar ik weet alleen nog niet wat ik vandaag aan het eind van de dag moet terugzeggen tegen mijn bejaarde burens, die de inspiratiebron waren voor de eerdere vraag die ik bij u heb neergelegd. Als de staatssecretaris dat overleg wil zoeken, zit daar dan een tijdspad aan? Waar moet ik dan aan denken?

Staatssecretaris Struycken:

Er zijn verschillende wegen om die extra bescherming, specifiek voor vve's, in te bouwen, als uw Kamer dat wenst. Dat kan zijn doordat ik met een nota van wijziging kom. Dat kan zijn doordat uw Kamer met een amendement komt. Maar in beide gevallen hebben we even tijd nodig om daarover uitvoerig te spreken met minister Keijzer. Ik denk overigens dat het betrekkelijk snel kan gebeuren. Daarvoor heb ik niet veel meer nodig dan een aantal weken, maar wel meer dan twee. Dan is het de keuze van uw Kamer wat dat betekent voor de vergaderorde. Ik zou kunnen toezeggen dat ik met een nota van wijziging kom op deze

punten, langs de lijnen die ik heb geschetst. Dan zou uw Kamer kunnen besluiten langs die lijnen over te gaan tot stemming daarover of tot een tweede termijn. Maar dat zijn keuzes die bij de voorzitter en uw Kamer liggen.

De heer **Koops** (NSC):

Kan ik dan hardop uitspreken dat ik het niet handig zou vinden als op meerdere momenten over meerdere amendementen wordt gestemd? Het lijkt mij heel erg logisch dat als het ding helemaal finaal klaar is, het dan in stemming wordt gebracht. Ik weet niet of dit het goede moment is om dat tegen u te zeggen.

De **voorzitter**:

Ik hoor een impliciete beweging van de staatssecretaris in de richting van de Kamer, maar ik constateer ook dat er twee amendementen zijn ingediend die op dit punt zien, dus ik denk dat het aan de indieners van de amendementen is om daar al dan niet op te reageren.

Staatssecretaris **Struycken**:

De amendementen zien duidelijk op twee andere onderwerpen. Die amendementen ga ik zo dadelijk beide appreciëren. Dit staat daar los van. Dit is een extra aanpassing van de wet. Dat zou door een nieuw amendement moeten of door een nota van wijziging van mijn kant. Wat mij betreft zijn beide wegen denkbaar. Dan is alleen maar de vraag hoe het proces hier in de Kamer verder verloopt.

De **voorzitter**:

In concrete zin biedt de staatssecretaris op het punt van de vve's dus aan om een nota van wijziging aan de Kamer te doen toekomen, als ik het goed begrijp.

Staatssecretaris **Struycken**:

Dat is juist.

De **voorzitter**:

Dan geef ik dat ter bespreking aan de aanwezige leden.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):

Ik had zelf in het interruptiedebatje dat ik met de heer Koops had de suggestie gedaan om te kijken naar de inwerkingtreding van de wet, om bepaalde bepalingen nog niet in werking te laten treden en daar juist de tijd voor te nemen. Het zou mijn voorkeur hebben om de wet wel gewoon te behandelen en erover te stemmen, maar dan inderdaad wel af te spreken dat een onderdeel van de wet nog niet in werking treedt.

De **voorzitter**:

Zou dat een werkbare optie zijn?

Staatssecretaris **Struycken**:

Ja, voorzitter. Dat is technisch mogelijk, want die differentiële inwerkingtreding ligt al besloten in het artikel XI. Ik vind het wel wat minder aantrekkelijk, want dat betekent dat er een tekst komt die — zoals die thans luidt en waarover dan gestemd zou worden — niet tegemoetkomt aan deze zorg. Dat betekent ook dat ik niet de ruimte heb gehad om te overleggen met de minister van VRO. Ik gaf aan dat ik denk dat het in een betrekkelijk korte periode gedaan kan worden en dat die nota van wijziging er voor het zomerreces zal zijn. Het is voor mij ook helder dat wat wij met dit wetsvoorstel trachten te bereiken voor met name vennootschappen, een vorm van urgentie heeft. Er is geen reden om hier geen voortgang mee te maken, maar het zou mijn voorkeur hebben om deze aanpassingen onderdeel te laten zijn van dit proces en ze niet afhankelijk te maken van een gefaseerde inwerkingtreding. Ik denk dat we niet moeten willen dat er delen van wetten aangenomen zijn, maar niet van kracht worden doordat de inwerkingtreding op de lange termijn is.

De voorzitter:

Daarmee zou de appreciatie van de amendementen wel kunnen plaatsvinden, maar zegt u dat de besluitvorming daarover gelijktijdig na het toezenden van de nota van wijziging zou moeten plaatsvinden. Ik kijk naar de heer Stultiens.

De heer Stultiens (GroenLinks-PvdA):

Daar kan ik wel mee leven. Volgens mij is het goed om het integraal te wegen en deze wet ligt er al een tijdje, dus die paar extra weken gaan het verschil niet maken. Volgens mij is het voor het proces heel goed.

Ik heb wel nog een inhoudelijke vraag. Er wordt gekeken naar vve's. Fijn dat de staatssecretaris daar ruimte voor biedt. Maar eigenlijk geldt deze hele casus ook voor eenzelfde persoon in een vereniging. Ik ben benieuwd waarom de staatssecretaris wel de politieke urgentie ziet om bij de vve's de nota van wijziging te sturen, maar niet bij bijvoorbeeld verenigingen in brede zin.

Staatssecretaris Struycken:

Ik dank de heer Stultiens voor deze vraag, want die stelt mij in staat om een belangrijk element toe te voegen. De reden waarom ik meega in de beweging naar meer bescherming bij vve's is dat er bij vve's iets bijzonders aan de hand is. Een vve betreft appartementsgerechtigden met een eigendomsrecht, maar ook met mogelijk grote financiële verplichtingen als gevolg daarvan. Dat is bij een gewone vereniging, een sportvereniging of een cultuurvereniging, anders. Dat lidmaatschap leidt niet tot grote financiële verplichtingen. Dat is het wezenlijke element waarom we juist bij vve's een extra afzonderlijke vorm van bescherming moeten overwegen.

De voorzitter:

Zijn we daarmee aan het einde gekomen van het kopje vve's?

Staatssecretaris Struycken:

Zeker.

De voorzitter:

Dan zijn we, als ik het goed heb, aangekomen bij de amendementen.

Staatssecretaris Struycken:

Het amendement op stuk nr. 7, het amendement van de heren Sneller en Stultiens, betreft een kernonderdeel van de wet: beursvennootschappen in het bijzonder, het andere end van het spectrum, zoals ik al zei. Ik versta het amendement zo dat de crux ligt in het voorgestelde lid 2, sub b, tezamen met lid 3 van het voorgestelde artikel 117aa. Eigenlijk is de crux van wat er staat in lid 2, sub a, dat de statuten kunnen bepalen dat de jaarvergadering van een beursvennootschap toegankelijk is langs elektronische weg. Dat is thans het geval. Dat is dan de hybride vergadering. Sub b zegt dan dat voor andere vergaderingen overeengekomen kan worden, door middel van een statutenwijziging, dat de bijzondere aandeelhoudersvergaderingen bij een beursvennootschap alleen langs elektronische weg plaatsvindt, dus een volledig digitale vergadering, en dat dat besluit tot statutenwijziging, wat dus eenmalig is, genomen kan worden om te faciliteren dat bijzondere aandeelhoudersvergaderingen alleen digitaal plaatsvinden. Dat besluit vergt een statutenwijziging, dus een eenmalige actie, maar dan is wel een meerderheid van drie vierde vereist.

Dit betekent in feite dat het uitgangspunt van de wet, namelijk het faciliteren van volledig digitale vergaderingen, wat beursvennootschappen betreft wordt losgelaten, in het bijzonder met betrekking tot de algemene jaarvergadering, de gewone algemene vergadering. Weliswaar wordt dat mogelijk gemaakt, maar onder voorwaarden voor zover het gaat om

bijzondere aandeelhoudersvergaderingen. Dat is lid 3, met de drievierdemeerderheid. Daarmee wijkt het amendement af van een kernelement van het wetsvoorstel, want de kern van het voorstel is: volledig digitaal vergaderen mogelijk maken binnen zekere randvoorwaarden. De insteek van het kabinet is geweest te faciliteren, mogelijk te maken dat beursvennootschappen en elke andere rechtspersoon ervoor kunnen kiezen. Het amendement betekent eigenlijk dat voor de algemene vergaderingen bij beursvennootschappen het uitgangspunt in die zin wordt beperkt dat vastgehouden moet worden aan alleen hybride en dus niet volledig digitaal.

De heer Sneller noemde een rapport van de OESO. Ik realiseer me dat er ook een onderzoeksrapport ligt dat in opdracht van de Europese Commissie geleid heeft tot een rapport. Dat verscheen gelijktijdig met de nota naar aanleiding van het verslag. Dat onderzoeksrapport adviseert de Europese Commissie in het kader van de evaluatie van de Aandeelhoudersrichtlijn, die dus ziet op beursvennootschap, om het niet mogelijk te maken om louter digitale algemene vergaderingen te houden. Dit is dus een onderwerp dat ook in het kader van de evaluatie van de Aandeelhoudersrichtlijn de komende jaren op de agenda staat.

Ik wil oog blijven houden voor het Europese speelveld. Vanmiddag is al een aantal landen genoemd waar een volledig digitale algemene vergadering mogelijk is geworden. Het is van belang om daar oog voor te hebben. Wat mij betreft hangt het ook nauw samen met het vestigingsklimaat in Nederland, meer specifiek dus voor beursvennootschappen, en het level playing field binnen Europa. Ik denk dat het zaak is om daar oog voor te hebben, maar ik zou niet willen afwijken van het uitgangspunt van de wet. Die beoogt faciliterend te zijn in dit kader en de volledig digitale aandeelhoudersvergadering mogelijk te maken, ook voor beursvennootschappen. In het licht van dat uitgangspunt kom ik tot de appreciatie ontraden.

De heer **Sneller** (D66):

De staatssecretaris heeft het wetsvoorstel ingediend zoals hij het heeft ingediend. Ik snap dat dit daar deels van afwijkt, maar ik zoek nog even naar wat nou de kern van het bezwaar is, want hij noemt veel elementen. Als ik de materiële argumentatie van de memorie en zo lees, dan is het doel toch om dit mogelijk te maken voor buitenlandse aandeelhouders, de drempel te verlagen et cetera? Dat alles blijft ook met dit amendement mogelijk. Als we materieel één spade dieper gaan, zeg ik: het is nog steeds faciliterend voor al die dingen. Waar zit nou de kern van het bezwaar?

Staatssecretaris **Struycken**:

De kern van het voorstel is niet het digitaal vergaderen mogelijk maken voor buitenlandse aandeelhouders, want dat heeft in essentie alles met hybride vergaderingen te maken. De kern van het voorstel is nu juist om volledig digitaal vergaderen mogelijk te maken en daarbij geen beperkingen op te leggen aan enige varianten van die rechtspersonen, in het bijzonder ook niet aan beursvennootschappen. Dat is dus de kern. Het amendement wijkt principieel af van die kern. Dat is de hoofdreden waarom ik wil vasthouden aan de lijn die in het kabinetsvoorstel is neergelegd.

De heer **Sneller** (D66):

In feite zegt de staatssecretaris nu "we willen het mogelijk maken omdat we het mogelijk willen maken", terwijl ik het volgende vraag. Laten we even materieel één spade dieper gaan. Waarom willen we dat mogelijk maken? Wat zijn de obstakels? Wat zijn de gerechtvaardigde belangen die we nu buiten beeld hebben? Et cetera, et cetera. Waarom zeggen we: het moet helemaal digitaal zijn en deze hybride vorm mag niet de default, de uitgangspositie, zijn?

Staatssecretaris **Struycken**:

Het wetsvoorstel zegt niet dat het volledig digitaal moet zijn. Het wetsvoorstel komt voort uit

het bewustzijn dat er goede redenen kunnen zijn om volledig digitaal te vergaderen, ook bij beursvennootschappen en ook als het gaat om de algemene vergadering. Dat kan een keuze zijn van de aandeelhouders van die beursvennootschap. De ene beursvennootschap is de andere niet. Daarmee is ook de ene afweging de andere niet. Dat is het faciliterende aspect. Als aandeelhouders in een beursvennootschap volledig digitaal vergaderen acceptabel, prettig en nuttig vinden, willen we ze die ruimte bieden. Dat is eigenlijk de lijn van het wetsvoorstel.

Dan zit er nog een tweede aspect aan. Er zitten ook wat secundaire aspecten aan, die ook genoemd zijn. Het vermindert de kosten van het organiseren van een fysieke vergadering. Dat kan in dat kader een beperkte rol spelen. Dat moet dan wel gepaard gaan met voldoende waarborgen, als er volledig digitaal wordt vergaderd. Nou, dat zijn de waarborgen waarover we gesproken hebben in het eerste deel van deze termijn, waar het gaat om het uitgangspunt dat er zo veel mogelijk gespiegeld moet worden aan de fysieke vergadering als uitgangspunt in de vormgeving van de voorwaarden voor het digitaal vergaderen. Dus dat zijn de argumenten die ten grondslag liggen aan het voorstel om te faciliteren dat vennootschappen die daarvoor willen kiezen, ook kunnen kiezen voor volledig digitaal vergaderen. Dat is de essentie.

De heer **Stultiens** (GroenLinks-PvdA):

Wat ik eigenlijk nog mis in de onderbouwing, is of de staatssecretaris onze zorg herkent, en ook die van bepaalde groepen zoals Eumedion, namelijk dat het bij een volledig digitale vergadering moeilijker wordt voor aandeelhouders om het bestuur kritisch te kunnen bevragen. Deelt de staatssecretaris die zorg?

Staatssecretaris **Struycken**:

Ook ik heb kennisgenomen van die bezwaren in het kader van de consultatie, en ook meer recent in onderzoek daaromtrent. Ik wil niet zeggen dat ik ze in die zin herken, maar wel dat ik kennis heb genomen van de bezwaren. Om die reden is het uitgangspunt van de wet dat ernaar gestreefd moet worden om zo veel mogelijk gelijkens te krijgen met het fysiek vergaderen. Daarom leg ik zo veel accent op die inspanningsverplichting van het bestuur van de rechtspersoon om zo veel mogelijk te faciliteren dat dat ook mogelijk is in het kader van een fysieke vergadering — als men daarvoor wil kiezen, want het is helemaal niet gezegd dat dat in alle gevallen zo zal zijn. Het kan heel goed zijn dat men binnen een bepaalde beursvennootschap veel belang hecht aan de afweging, de argumenten, de ervaringen die geschetst worden als bezwaren tegen dit voorstel. Nou, dat kan dan een goede basis zijn voor die beursvennootschap om toch voort te gaan met hybride vergaderen. Maar die vrijheid willen we bij de vennootschappen en aandeelhouders leggen.

De heer **Stultiens** (GroenLinks-PvdA):

Dan tot slot, en ik noem dit ook voor de collega's achter me voor bij hun appreciatie van het amendement. Mijn zorg is dat bepaalde grote bedrijven straks denken: "O, wat vervelend de laatste jaren met al die activisten in de zaal en al dat gedoe met die moeilijke vragen die ze steeds herhalen over klimaat, mensenrechten en milieu ... Weet je wat, we doen het lekker digitaal, dan hebben we minder gezeik." Dat is mijn angst. Dat is een van de redenen waarom ik denk dat dat een belangrijk amendement is. En ik hoop dat de staatssecretaris het in elk geval met me deelt dat het slecht zou zijn als bedrijven om die reden besluiten om het volledig digitaal te gaan doen.

Staatssecretaris **Struycken**:

O, daar ben ik het volledig mee eens. Het oogmerk van volledig digitaal vergaderen moet zijn om tegemoet te komen aan de praktische wens van de aandeelhouders in dat geval, en ook omdat het past bij de aard van de vennootschap. Dat mag niet de intentie hebben die wordt geschetst door de heer Stultiens. Dat ben ik gaarne met hem eens. Daarom nogmaals die inspanningsverplichting om daar zo veel mogelijk zorg voor te dragen. Ik voeg daaraan toe

dat ook deze wet, zoals elke wet, geëvalueerd zal worden, en dit, dus of dit soort neveneffecten zich voordoen, zal daar zeker een onderdeel van zijn. Ik noemde ook al de evaluatie van de Aandeelhoudersrichtlijn binnen de Europese context. Dus de gedachtewisseling hierover zal vandaag niet eindigen. Dit zal een aandachtspunt blijven, en terecht.

De **voorzitter**:

Eerst de heer Sneller, dan de heer Koops.

De heer **Sneller** (D66):

Nog één korte vraag over de belangen van die minderheidsaandeelhouders. Want de staatssecretaris zei het een paar keer nu, en ook in de stukken: "de" aandeelhouders besluiten. Maar het is natuurlijk een meerderheid van 50+1% van de aandeelhouders die dat in veel gevallen zal besluiten, terwijl er ook gerechtvaardigde belangen zijn van de minderheidsgroep. Mijn vraag is: vindt de staatssecretaris nou echt dat hierbij geen enkele rol voor de wetgever ligt om de belangen van die groep in ogenschouw te nemen?

Staatssecretaris **Struycken**:

Ik zie daar in dit kader geen primaire verantwoordelijkheid voor de wetgever. Het is een verantwoordelijkheid voor het bestuur van die beursvennootschap, de raad van commissarissen van die beursvennootschap en trouwens ook voor de grootaandeelhouders in die vennootschap, om daar een afweging in te maken. En het is ook aan hen om rekening te houden met de belangen van de minderheidsaandeelhouders. Dat is wel de essentie van redelijkheid en billijkheid die de onderlinge verhouding tussen de aandeelhouders beheerst op grond van artikel 8. Dus ja, zoals altijd in deze samenleving moet er rekening worden gehouden met de minderheden. Dat geldt ook binnen een vennootschap: er moet rekening worden gehouden met de belangen van minderheidsaandeelhouders. Maar ik zie daar op dit punt geen doorslaggevende rol voor de wetgever in, niet in die mate dat ik denk dat het voorstel zoals het kabinet dat in deze Kamer heeft neergelegd, op die basis geen steun verdient.

De heer **Koops** (NSC):

De staatssecretaris begint over de evaluatie. Ik moet zeggen dat ik vijf jaar nogal lang vind voor een toch wel fundamenteel andere manier van werken, die op een hele korte termijn al zijn neerslag zal vinden. Nou leid ik mezelf af. Vergeef me. Ik wou vragen of bij die evaluatie hoe dan ook specifiek ook acht wordt geslagen op al die mensen die digitaal wat minder handig zijn. Ik heb dat nog niet eerder gezien in de discussie. Ik heb het ook nog niet eerder genoemd. Ik doe het maar even bij wijze van interruptie. Het lijkt me namelijk cruciaal om te zien dat we niet het kind met het badwater weggoien.

Staatssecretaris **Struycken**:

Mijn zorg bij beursvennootschappen zit minder in de hoek van de digitaal minder vaardige aandeelhouders. Ik denk dat dat probleem zich bij beursvennootschappen gewoon minder voordoet, omdat de aandeelhouders minder snel digitaal onvaardig zullen zijn en er bovendien altijd gewerkt wordt met tussenpersonen en dergelijke. Voor zover er al een digitaal minder vaardige oudere zal zijn, zal die wellicht een effectenportefeuille bij de bank hebben en dan is altijd assistentie denkbaar. Het is een volledig andere dynamiek dan we bespraken voor de andere kant van het spectrum, voor een vve. Dat is één.

Dan het tweede punt. Zoals ik al meldde, gaat het niet alleen om digitale onvaardigheid, maar het gaat natuurlijk ook om andersoortige belemmeringen die uit de techniek voortvloeien. Dus er moet aandacht en zorg zijn voor de digitaal participerende aandeelhouder, ook als die digitaal vaardig is maar de techniek niet goed werkt. Dat is een tweede aspect dat ook in de evaluatie moet worden meegenomen.

Voor een evaluatie is vijf jaar de gebruikelijke termijn binnen de rijksoverheid op basis van de normen die we hebben voor de wetgeving. Ik zei al dat er allerlei vormen van andere tussentijdse evaluaties plaatsvinden, maar ik wil hier ook opnieuw, ten derde, een beroep doen op de vele belangenorganisaties die er zijn. Het gaat hier in essentie, zeker bij beursvennootschappen, om corporate governance. We kennen tal van commissies en instituties die zich daarom bekommeren. Wat mij betreft wordt het debat ook dáár gevoerd, op basis van de ervaringen die er zijn. Dat hoeft geen vijf jaar te wachten.

De heer **Valize** (PVV):

Ik wil gaarne even een kleine opheldering vragen aan de staatssecretaris. Ik hoorde net de beantwoording van een vraag van de heer Stultiens, namelijk dat het niet zo kan zijn dat dadelijk zo'n vergadering digitaal belegd wordt, alleen maar omdat ze bang zijn dat dan actiegevoerd wordt. Het kan zijn dat actievoerders lid zijn van een vereniging of waar er ook vergaderd wordt, of een beursgenoteerde omgeving. Die kunnen dan in de zaal gewoon pleiten voor het een of het ander. Maar het kan natuurlijk niet een vrijbriefje zijn om op te roepen tot: ja, jongens, ga maar allemaal lekker demonstreren en ga die mensen maar even lekker intimideren. Ik vind dat dat opgehelderd moet worden, want dat kan absoluut niet de bedoeling zijn.

Staatssecretaris **Struycken**:

Nee, een aandeelhoudersvergadering is niet primair een forum voor demonstraties. Het demonstratierecht kan wel uitgeoefend worden in verband met een aandeelhoudersvergadering, maar die vergadering zelf moet daar natuurlijk niet op gericht zijn. Desalniettemin zie ik ook wel in dat aandeelhouders het bestuur van de onderneming kritisch ter verantwoording kunnen roepen voor het gevoerde beleid. Die verantwoording kan raken aan meer activistische ideeën die bij die aandeelhouder bestaan. Dus in zoverre denk ik dat er geen verschil van inzicht is. Dus wat dat betreft denk ik dat er geen verschil van inzicht is.

In verband met het amendement op stuk nr. 7 wil ik nog één opmerking maken. Dat is eigenlijk het andere element, waarover binnen uw Kamer ook al gesproken is. Dat gaat over artikel 117aa, lid 3, namelijk de gekwalificeerde meerderheid voor de benodigde statutenwijziging bij een beursvennootschap, om mogelijk te maken dat een bijzondere aandeelhoudersvergadering volledig digitaal plaatsvindt. Daar zit nu een drempel van drie vierde in. Wat het kabinet betreft ligt de lat daarmee nogal hoog. Een quorum van drie vierde is niet gebruikelijk. Veel gebruikelijker in het vennootschapsrecht is een gekwalificeerde meerderheid van twee derde. Dat geldt bijvoorbeeld bij een grensoverschrijdende fusie en bij een grensoverschrijdende omzetting van vennootschappen. In die situaties geldt de eis van een twee derde gekwalificeerde meerderheid. Dus mocht uw Kamer dit amendement willen aannemen, dan zou ik ook in overweging willen geven om de gekwalificeerde meerderheid op twee derde te stellen, in plaats van op drie vierde, zoals thans in het amendement besloten ligt.

De **voorzitter**:

We gaan naar het amendement op stuk nr. 9.

Staatssecretaris **Struycken**:

Het amendement op stuk nr. 9 van de heren Stultiens en Sneller, of andersom, Sneller en Stultiens, betreft kort gezegd noodsituaties, zoals een coronasituatie. Dit amendement voorziet in feite in een voorziening om in die gevallen volledig digitaal te kunnen vergaderen, ook zonder dat daarvoor een basis is gecreëerd in de statuten of een machtiging is afgegeven. Het amendement vermeldt zelf de randvoorwaarden die daarvoor gelden. De lat ligt hoog. De continuïteit van de besluitvorming binnen de vennootschap of de veiligheid en gezondheid van de deelnemers moeten ernstig gevaar lopen. Uw Kamer is bericht dat er wordt gewerkt aan een herziening van het staatsnoodrecht. De lijn die het kabinet heeft

gekozen, is dat het beter is om daarop te wachten en dat het minder gelukkig is om daarop vooruit te lopen, omdat dat leidt tot een versnipperde benadering van het staatsnoodrecht. Maar ik begrijp de zorgen van de indieners van het amendement. Om die reden kan ik leven met het amendement, maar dus wel met de kanttekening dat het gaat om een noodvoorziening die vooruitloopt op het beoordelingskader van het staatsnoodrecht, en daar in zoverre ook onderdeel van is. In dat licht kan ik dit amendement oordeel Kamer geven.

Als ik het goed zie, heb ik hiermee alle vragen uit de eerste termijn beantwoord.

De voorzitter:

Dank u wel. Volgens mij is dat het geval, want ik zie dat de leden in hun zetel blijven zitten. Daarmee zijn we aan het einde van de beantwoording van de zijde van het kabinet gekomen. Ik stel voor om meteen door te gaan met de tweede termijn van de Kamer. Kunt u daarmee leven? Ik zie de heer Sneller naar voren komen.

De heer Sneller (D66):

Gezien de procedureafpraak die we over de nota van wijziging hebben gemaakt, vroeg ik me af of het verstandig is om dit debat tot daarna te verdagen of dat de voorzitter zegt: laten we het debat nu afmaken en als er behoefte aan heropening is, dan doen we dat.

De voorzitter:

Ik begrijp dat het allebei kan. We kunnen de tweede termijn van de Kamer nu laten plaatsvinden. De staatssecretaris zou dan na 3 juni met een nota van wijziging komen. Dan is het wel nodig dat er vanuit de Kamer een punt van orde wordt gemaakt dat het akkoord is dat de stemmingen dan na ontvangst van de nota van wijziging plaatsvinden. Het is dus aan u. We kunnen de tweede termijn nu voeren, maar dan is het wel goed dat u met een punt van orde aangeeft de stemmingen te verdagen tot na de ontvangst van de nota van wijziging.

De heer Koops (NSC):

Meneer de voorzitter, ik heb op dit moment dan geen behoefte aan een tweede termijn. Ik spreek even voor mezelf.

De voorzitter:

Ik kijk even rond. Wil de Kamer uitstel van de tweede termijn?

Mevrouw Van Eijk (VVD):

Ja, want die nota van wijziging kan zomaar weer nieuwe vragen oproepen, dus dan is het denk ik goed om het daarna plenair af te ronden met elkaar.

De voorzitter:

Ik zie de andere leden ook knikken. Daarmee zijn we voor nu aan het einde gekomen van dit deel van de wetsbehandeling. De tweede termijn zal op een later moment plaatsvinden, nadat de nota van wijziging van het kabinet is ontvangen. Ik dank de staatssecretaris hartelijk voor zijn aanwezigheid hier en de aanwezige leden voor hun medewerking.

De algemene beraadslaging wordt geschorst.

De voorzitter:

Ik schors tot 14.30 uur. Daarna wordt de plenaire vergadering voortgezet.

De vergadering wordt van 14.07 uur tot 14.31 uur geschorst.